

اشاره

از لابه لای انبوه نامه‌های رسیده دو مطلب، که حاصل تجربه‌ها و مطالعات همکاران گرامی است، انتخاب شده، امید داریم در شماری بعد بتوانیم باز هم با گزینش مطالب مناسب و ارائه‌ی آن‌ها، چه در این قسمت و چه در بخش پرونده مشارکت شما عزیزان را در تولید محتوای مجله بیش از پیش شاهد باشیم.

شانس به محیط بسپاریم، یا این که محیط را با این قصد طراحی کنیم، قضیه بسیار فرق می‌کند و باید دانست که هر محیطی از حیث تأثیر تربیتی، جنبه‌ی اتفاقی و تصادفی دارد، مگر این که به طور عمد در اثر تربیتی آن دخالت شود.

معلمی که به محیط کلاس درس نمی‌اندیشد و خود را سر منشای تعلیم و تربیت کودکان می‌داند، نمی‌تواند به اندازه‌ی معلمی که محیط اطراف را برای آثار ویژه طراحی می‌کند، مؤثر واقع شود. زیرا محیط می‌تواند ابزار مؤثر آموزشی باشد که معلم به کار می‌گیرد تا به هدف‌های ویژه، رفتارهای مطلوب، مهارت‌ها و نگرش‌ها و استنباط‌های درست دست یابد. محیط کلاس درس می‌تواند برای ایجاد مهارت‌های حل مسئله و تفکر خلاق و پژوهشگرانه به کار رود.

از آن‌جا که کودکان به طور مؤثری از هم‌دیگر می‌آموزند، کلاس درس می‌تواند به گونه‌ای تنظیم شود که ارتباط بین آن‌ها را ترغیب کند (یا نکند). آرایش فیزیکی کلاس و فعالیت‌های یادگیری می‌تواند با این منظور که زمینه‌ی بحث و گفت‌وگو بین کودکان را فراهم سازد، طراحی شود. معلمان می‌توانند از طریق محیط کلاس دوستی‌ها و سرمشق گرفتن از تجارب، یک‌دیگر را تقویت کنند. معلمان می‌توانند با نظم دادن به میان‌کنش‌ها، سازماندهی و فعالیت‌ها و تقسیم مسئولیت، مهارت‌های رهبری دانش‌آموزان را تقویت کنند. کلاس درس می‌تواند طوری سازمان یابد که با دارا بودن فضا برای فعالیت، تجهیزات، مواد، وسایل و منابع، جاذبه‌ی لازم را برای دانش‌آموزان به وجود بیاورد. این مراکز فعالیت می‌توانند برای کار فردی و گروهی سازماندهی شوند.

محیط کلاس درس می‌تواند هشیارانه طراحی شود تا در افزایش توجه دانش‌آموزان به موضوع آموزش مؤثر واقع شود. بهره‌جستن از استعداد و خلاقیت دانش‌آموزان و موارد رغبت‌برانگیز در کلاس، می‌تواند وسیله‌ی مؤثری برای تقویت و تداوم یادگیری باشد، اما به کارگیری آن‌ها مستلزم چند اقدام از سوی معلم است:

۱. مشخص کردن هدف موضوعی که می‌خواهد در کلاس یا کارگاه آموزش دهد؛
۲. سازماندهی محیط فیزیکی کلاس برای استفاده‌ی مؤثر و ایمن؛
۳. تهیه و ایجاد مواد، وسایل و منابع برای کلاس یا کارگاه؛
۴. برنامه‌ریزی برای آموزش شیوه‌ی استفاده از کلاس یا کارگاه به دانش‌آموزان؛

۵. نظارت بر مراحل کار و ارزش‌یابی از میزان پیشرفت. یکی از هدف‌های اساسی فرستادن کودکان به نهادی به نام «مدرسه» نظم دادن و کنترل کردن محیط یادگیری برای آن‌هاست.

«جان دیویی» (۱۹۹۴) در «دموکراسی تعلیم و تربیت» در این خصوص چنین می‌گوید:

«تنهاراهی که بزرگسالان می‌توانند به طور هشیارانه نوع تعلیم و تربیتی را که کودک دریافت می‌کند، تحت نظارت درآورند، آن است که محیطی را که کودکان در آن تربیت می‌شوند، کنترل کنند. ما هرگز به طور مستقیم کودکان را تربیت نمی‌کنیم بلکه به طور غیرمستقیم و به کمک محیط به این مهم دست می‌یازیم. حال اگر ما این وظیفه را بر حسب

طراحی و ساخت محیط آموزش

رضوان رئیسی*

زیرنویس

* دبیر حرفه و فن شهرستان شهرکرد.